

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ПЛАНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

студентка Ломака А. С.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів виникає потреба в ефективному інструменті здійснення бюджетної політики, який би сприяв економічному зростанню та фінансовій стабілізації на державному та місцевому рівнях. Таким інструментом виступає програмно-цільовий метод (далі – ПЦМ), за використання якого виникає можливість передбачення результатів виконання кожної бюджетної програми, а також оцінки ефективності використання державних коштів на кожному етапі.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі являє собою систему планування та управління бюджетними коштами в середньостроковій перспективі, спрямовану на розробку та реалізацію бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат.

Основними рисами ПЦМ є: системний підхід, цілеспрямованість, комплексність, оптимальність та перспективність. ПЦМ ґрунтується на раціональному управлінні, спрямованому на вирішення соціальних проблем. За ПЦМ бюджетний процес починається з окреслення проблем, які необхідно вирішити. Для їх вирішення розробляють орієнтовані на результат бюджетні програми, на основі яких і складають бюджет.

Серед основних переваг ПЦМ формування та виконання бюджету науковці виділяють наступне: 1) встановлення зв'язку між бюджетними результатами та ресурсами державного сектору, що використовуються для досягнення цих результатів; 2) посилення дієвості та ефективності державного сектору, оскільки акцент робиться на результатах; 3) запровадження аналізу зіставлення витрат і досягнутих результатів; 4) формування системи звітування та оцінки роботи, а також забезпечення вищого рівня прозорості ухвалення рішень у державному секторі.

Водночас бюджетне планування за ПЦМ має певні недоліки. По-перше, виникає проблема визначення доцільності конкретних видатків (за програмами) на етапі планування видатків. По-друге, вплив коштів від виконання державних цілей та направлення на власні потреби виконавців у разі переоцінки вартості програм бюджетної діяльності держави. Серед інших недоліків можна виділити наступні: неможливість врахування фактора інфляції при плануванні видатків бюджету ПЦМ; досить докладний періодичний аналіз усіх програм, що потребує значних людських ресурсів і часто фінансових витрат та інші.

Уперше ПЦМ у бюджетному процесі було запроваджено у 60-х роках минулого століття у США. Сьогодні Канада, Нова Зеландія, США, Велика

Британія та країни-члени Європейського Союзу активно використовують компоненти цього методу під час складання та виконання бюджету.

Узагалі запровадження ПЦМ в бюджетний процес в Україні відбулося з прийняттям Бюджетного кодексу в червні 2001 року і було пов'язано з необхідністю удосконалення системи управління державними фінансами для забезпечення обґрунтованості процесу розробки та реалізації фінансово-бюджетної політики держави, підвищення якості надання державних послуг та ефективності використання бюджетних коштів.

Мета запровадження ПЦМ визначена у Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі. Вона полягає у встановленні безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання.

Починаючи з 2002 року, формування державного бюджету проводиться на основі ПЦМ. Щодо місцевих бюджетів, то запровадження ПЦМ визнано однією із стратегічних цілей держави. Так, у Програмі економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» чітко визначено напрями реформування державних фінансів протягом 2010-2013 років через впровадження середньострокового планування та комплексного використання ПЦМ. Зокрема, серед напрямів, які передбачені даною Програмою, можна назвати: впровадження ПЦМ на місцевому рівні; удосконалення систем моніторингу й оцінювання використання бюджетних коштів; підвищення прозорості формування й виконання місцевих бюджетів тощо.

Протягом 2009–2010 років проведено підготовчий етап із запровадження ПЦМ у сорока трьох місцевих бюджетах у трьох областях (Житомирській, Львівській, Луганській), Автономній Республіці Крим. Під час цього пілотного проекту державі вдалося отримати економічну та соціальну користь від ефективнішого використання бюджетних коштів. Після цього, було прийнято рішення про загальнонаціональне впровадження ПЦМ починаючи з 2011 р. в рамках чотирирічної програми економічних реформ Президента України. Планується, що за програмою реформування державних фінансів до 2014 року ПЦМ буде працювати на рівні всіх місцевих бюджетів, тому на 2013 р. бюджети міст обласного значення, зокрема м. Суми, були складені і затверджені як за постатейним, так і за програмно-цільовим методом. На нашу думку, це дозволило визначити основні цілі яких необхідно досягти в результаті використання бюджетних коштів.

Отже, практичне використання ПЦМ дасть змогу підвищити ефективність та продуктивність витрачання бюджетних коштів. За таких обставин необхідне подальше удосконалення теорії, методології та практики виконання бюджетних програм.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 4. – С. 241-243.